

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilu Udruženja Jugoslov. Učiteljstva — Poverjeništvu Ljubljana.

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovariš izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.

Za neorganizirane 30.— Din. za naročnike v inozemstvu 40.— Din letno. Posamezna številka po 1.— Din.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 75 para za vsako peti vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 25 Din.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne peti-vrste, če se tiska enkrat 75 para za nadaljnja uvrščenja primeren popust. Oznanila sprejema upravništvu lista.

Članstvo ljubljanskega Poverjeništvu UJU ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljskega Tovariša
v Ljubljani, Frančiškanska ulica 6./I.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Pred državno skupščino učiteljstva v Sarajevu.

V sredo, 20. t. m. se zberejo zastopniki organiziranega jugoslovanskega učiteljstva iz cele države v Sarajevu, da se pogovore o dosedanjih uspehih Udruženja Jugoslovanskega Učiteljstva in o smotrih in taktiki za nadaljno delo v bodočem letu.

Letošnja skupščina bo zastopana poleg uprave Glavnega Odbora in poverjeništev tudi po predsednikih in voljenih delegatih okrajnih učiteljskih društev iz cele države. Ta skupščina bo torej pravi izraz in najširše zastopstvo učiteljstva cele države.

Slovenska delegacija ima šteti okrog 90 zastopnikov, a kakor je predvideti letos, ne bo polnoštevilno zastopana, pač je pa sigurnih dve tretjini udeležencev. Vzrok temu je skrajno neugoden čas v katerem se vrši zborovanje: pričetek šole, ki je kljub odrejenemu dopustu od ministrstva, ni mogoče pustiti vsem v prvem tednu brez škode; Blejska skupščina, ki se je vršila v istem mesecu; sokolski zlet, pri katerem je v obliki meri sodelovalo učiteljstvo; ljubljanski velesej in mariborska obrtna razstava, kar je mnogo zanimanja našlo tudi med učitelstvom, posebno onim, ki poučuje na obrtnih in trgovskih nadaljevalnicah.

Vendar je vodstvo organizacije poskrbelo, da je naša delegacija odšla zadostno zastopana in pripravljena v Sarajevo. Ne samo številčno dobro zastopstvo, ampak v prvi vrsti idejno dobro zastopstvo nam je potrebno za take skupščine. Treba izbrati može, ki imajo vpogled v stanovske zadeve in inicijativo v vsakem oziru, da ne poslušajo samo — ali si celo ogledujejo le kraj — ampak tudi sodelujejo na skupščini.

V zadevah, ki tičejo naš splošni položaj je podvzelo inicijativo osrednje vodstvo samo. Naša delegacija je odšla v prvi vrsti s specijelnimi predlogi, ki tičejo Slovenije, na skupščino v Sarajevo. Glavni predlogi naše delegacije so: izprememba pravil glede delegacije pri pokrajinskih skupščinah, ponovna zahteva referenta za osnovno šolstvo v Sloveniji v ministrstvu prosvete iz vrst slovenskega učiteljstva, uvrstitev strokovnega učiteljstva v službeno pragmatiko in glede ukinjenja proračuna 30. milijonov za prosveto v Sloveniji.

Naša delegacija je vložila v tem oziru na skupščino pismene predloge.

Izprememba pravil zadeva pomnožitve delegacije na pokrajinskih skupščinah in odprava onih 10 delegatov, ki jih volijo pokrajinske skupščine za Glavno skupščino. O zadevi je bil govor na blejski skupščini in je pojasnilo v zadnji številki Učit. Tov.

Zahteva lastnega referenta v ministrstvu prosvete je ponovna.

Uvrstitev strokovnega učiteljstva v službeno pragmatiko je pa postala aktualna in akutna zopet sedaj, ko grozi strokovnemu učiteljstvu meščanskih šol in specijelnih šol za slepe, imbecilne in gluho-neme nevarnost, da njihov strokovni izpit in višji študij zopet ne bo dosegel višjega položaja v plači. Poverjeništvu UJU v Ljubljani je podalo v tem oziru svoj specijalen predlog — ki ga natisnemo v prihodnji številki — dvokratno je pa opozorilo predsedstvo »Društva učiteljstva meščanskih šol za Slovenijo«, da tudi samo stori potrebne korake na merodajnem mestu.

Predlog glede črtanja proračuna prosvete za Slovenijo se glasi sledeče:

Podpisano poverjeništvu predlaga Glavni Skupščini, da sprejme sledeči predlog:

»Glavni Odbor UJU v Beogradu se poziva, da stori vse potrebne korake pri ministrstvu prosvete, da se ukinjene postavke v skupnem znesku 30 milijonov Din v proračunu prosvete za Slovenijo takoj zopet vpustijo, ker je to ukinjenje v veliko škodo šolstva in učiteljstva v Sloveniji. Ukinjenje teh izplačil tudi ni v skladu z obstoječimi in še veljavnimi zakoni, po katerih imajo zakonito urejene svoje plače učiteljice ženskih ročnih del, šolski voditelji svoje funkcijske doklade in po katerih so zakonito urejene tudi ekskurzije (zasilne) šole. Tudi črtanje teh postavk iz pokrajinskega prosvetnega proračuna ni v skladu z budžetom, ki ga je odobrila in sprejela narodna državna skupščina.

Ker so materialno oškodovane s tem cele kategorije učiteljstva in v svrhu čuvanja avtoritete zakonov in z ozirom na to, da je s tem močno ogroženo šolstvo in prosvetna povzdiga naroda, naj pozove skupščina Glavni Odbor UJU, da nujno

stori vse korake v svrhu revizije navedenih dejstev in deluje na to, da se taki slučaj, ki vzbujajo upravičeno nezadovoljstvo učiteljstva in najširših plasti naroda, ne bodo ponavljali.

V imenu vsega prizadetega učiteljstva in v svesti dobre stvari poziva podpisano poverjeništvu glavno skupščino, da preda ta predlog kot skupno nujno zadevo Glavnemu Odboru UJU v Beogradu v takojšnjo izvršitev.

Cerkev in šola.

(Po »Slovenec«, št. 199, z dne 13. septembra 1922.)

»Pod klerikalizmom razumemo politično stranko, ki se naslanja v prvi vrsti na cerkveno hierarhijo (duhovščino) in črpa iz nje svojo moč. Cerkevna hierarhija je okostje klerikalne organizacije. Vsi drugi strankini organizmi so le privjeski hierarhije (duhovščine) in stoji direktno ali indirektno pod njenim vodstvom, četudi se nahajajo dostikrat formalno pod posvetno režijo. Organizma zveza stranke s cerkveno hierarhijo ji daje pečat političnega eksponenta Cerkev. To bi bili glavni, vsepovsod veljavni znaki klerikalizma.

Dr. Ivan Šušteršič »Moj odgovor«, št. 11.

»Slovenec« pod navedeno številko prinaša članek pod naslovom »Država in šola«, v katerem nesramno in ljudstvu ubija državno avtoriteto in jo negira. Vendar je članek zanimiv z ozirom na izvajanje, ker bi se glasil, ako bi se obrnil na nje, tako-le:

»Pri nas smo vajeni smatrati še iz avstrijskih časov duhovščino (hierarhijo) za nekega polboga za neko višje bitje, ki bdi nad nami in nas čuva in varuje ne vsega zla, ampak navadno tudi vsega dobrega. Duhovščina (hierarhija) je začetek in konec vsega, ona je neko nadnaravno bitje, pred katerim moramo ležati vsi vsaj na kolenih.

Tako naziranje je še danes pri nas običajno. Je pa do skrajnosti nedemokratsko in nepravilno.

Cerkev ni nič več in nič manj kakor ena izmed organizacijskih oblik človeške družbe. Družba pa smo mi sami, smo mi ljudje, torej smo tudi cerkev mi sami; torej nekaj zelo naravnega in navadnega in nič nadčloveškega.

V tako veliki organizaciji ljudi pa ne morejo biti vsi ljudje v vseh vprašanjih

ene misli in enega duha, ampak imajo razni ljudje in razne skupine ljudi o različnih predmetih različna mnenja.

Ker pa cerkev ni noben malik, ampak je le skupina v gotove svrhe organiziranih ljudi zato cerkev absolutno nima pravice, da mnenja, ki se od mišljenja slučajne večine razlikujejo, v imenu »cerkvene avtoritete« zatira, ampak mora dati tudi manjšinskim naziranjem pravo, da se po možnosti uveljavijo. V tem ravno obstoji moderna demokratična cerkev.

Ta razlika v pojmovanju o »absolutnosti« cerkvene moči in prave demokratične cerkve se zlasti kaže v šolskem vprašanju.

Mi, ki še vedno plavamo v starih zelnih nazorih o duhovski vseomogočnosti, radi mislimo, da se moramo klanjati cerkveni absolutnosti tudi glede šole in vzgoje.

In to je, kar hočemo tudi mi, slovenski svobodni starši: Dokler bomo mi plačevali svoje davke v skupno državno blagajno odkoder se krijejo tudi izdatki za naše šolstvo, bo naša šola in duh, ki naj vlada v naši šoli, tak, kakor ga bomo komandirali mi, starši, ne pa neka nebulozna zelotska vseomogoča duhovščina z zlora bo avtoritete in imena Cerkev.

Tako je »Slovenec« nehote povedal resnico o svoji »gospodi«.

K petdeseti obletnici prvega splošnega zbora slovenskih učiteljev v Ljubljani.

(Nekoliko spominskih črtic: sestavil Fran Podobnik.)

Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani je priredilo dne 24. in 25. septembra 1872 »prvi splošni zbor vseh slovenskih učiteljev« s sledečim vzporedom:

1. Kako naj se slovenski učitelj za svoj stan izobrazuje?
2. Kako naj se v naših večrazrednih ljudskih šolah poučuje drugi deželni jezik?
3. Kako naj bi ljudski učitelji na Kranjskem, Koroškem, Štajerskem in Primorskem imeli enakomerno plačo?
4. Posamezni nasveti.

tovariše, ki so se običajno shajali v omejenem hotelu, kjer smo poslušali govoro laških sodnih uradnikov in nemščino nameščencev ajdovske predilnice in barvarnice. V hotelu je bil najhitreje postrežen, kdor je zahteval v nemščini. Nas mlajše je to zelo jezilo. Jaromil je bil takoj med nami. Ostavili smo tujcem negostoljubni hotel in se shajali po slovenskih gostilnah v Šturiju in Ajdovščini.

»Ali čitaš cirilico?« je bilo eno prvih vprašanj med nama. — »Delal sem izpit za srbohrvaški učni jezik in pisal tudi naloge s temi črkami.« — Zelo je bil tega vesel: »Torej vendar, vendar.« Seveda J. Volkov ni slutil, da se bo še ne 30 let pozneje premenil ta vendar v p. v. in naš domo- in rodoljublje v izdajstvo velike domovine Avstro-Ogrske. Tudi meni se ni sanjalo tedaj kaj sličnega.

Takoj prvi dan sem izvedel, da umeva priletni mož — bilo mu je tedaj 45 let — blizu vse slovanske jezike. »Panslavist!« sem ga podražil. On mi je pa začel razlagati o svojih stikih s slovanskimi ličnostmi po širnem slovanskem svetu. Občudoval sem ga zato in zavidal.

LISTEK.

Blagi Emi v spomin!

In zopet smo spremili kolegino iz naših vrst v prerani grob. Učiteljica Ema Žerjavova, službujoča na I. mest. dekl. osnovni šoli v Ljubljani, je 26. avgusta t. l. po dolgem bolehanju preminula. Dva dni kasneje so jo pokopali na ljubli. pokopališču pri Sv. Križu poleg njene zlate mame, katere izgubo ni mogla preboleti.

Vse nas, ki smo Emo Žerjavovo poznali, je presenetila, do dna duše zbolela vest o njeni smrti. Vedeli smo, da bo leha, da je v minulem šol. letu le s težavo izvrševala svoje dolžnosti, a da nas ostavi že sedaj za vedno tega nismo pričakovali. Želeli smo ji oddiha, počitka, a ne takega, kakršnega si je izbrala sedaj. Na brigovarjanje, nai si vzame dopust, je navadno zmajala z glavo, češ, ne gre izrabljati našo mlado državo s preobilimi dopusti — in vršila je dalje svoj naporni posel. Čutila je, da ji pešajo moči, a trdna volja, kakršne je zmožna le značajna že-

na, jo je podpirala pri utrudljivem šol. delu.

Kmalu pričemo novo šol. leto. Vrnila se bo, draga Ema v šolo tvoja deca. Tvoje kolegije bodo s čilimi močmi zopet pričele z delom, a tebe, najblajše, ne bo več med njimi. Dolgo se bo še poznala na zavodu vrzel, ki je nastala po tvojem odhodu. Svojim učenkam si bila dobra, predobra učiteljica in spominjale se bodo hvaležno tvoje dobrote še čez leta.

Bila si pač značilen pojav v vrstah slovenskih učiteljic. Čitala si mnogo, razmišljala mnogo, odtod tudi tvoje originalne ideje, presenetljivi nasveti, ki si jih nudila zlasti pri raznih društvenih sejah. Najbolj te bo pogrešalo »Društvo sloven. učiteljic«, kateremu si bila neumorna blagajničarka lepo število let. Kako temeljito je bilo tvoje poročilo še na zadnjem društvenem zborovanju. Kako si bdelila svoje kolegije na delo z vidnim naporom a še s toliko duševno čistostjo! Ali si morebiti tedaj slutila, da je bil to tvoj labodji poziv za nas ostale?

Veliko duševne sile je bilo v tebi, nepozabna Ema, a posebno pa smo cenili

tvoje dobro, da zlato srce. Vsakomur si bila na uslugo, vsako stvar si presojala na svoj obziren način. Zato so te spoštovali. Glede sebe pa si ostala strogo značajna narodnikinja, v vrstah naprednega učiteljstva med prvimi tudi v dobi najhujših persekucij.

Takih osebnosti bi še rabila naša mlada Jugoslavija. Zato je tem večja naša bol, da smo te izgubili tako rano.

Naj ti bo ohranjen blag spomin, primeren tvoji blagi duši!

M.

† Jaromil J. Volkov.

Kakor stara znanca sva se pozdravila neko popoldne jeseni l. 1885. v hotelu H. v Ajdovščini. On sivolas in sivobrad častitljiv mož — kakor sv. Metod — Jaromil J. Volkov, učitelj v sosednjem Lokavcu, iaz novopečeni začetnik na šoli na Ustju.

Po imenu sva se poznala že prej kot sotrudnika tržaške Edinosti. Zato sva bila drug drugega toliko bolj vesela. Pozabila sva na vso sosesčino, celo na bližnje

Zborovanje se je vršilo v deželni dvorani v reduti. Zbralo se nas je do 300 učiteljev — za tedanje dobo res veliko število — iz vseh slovenskih krajev. Tudi Hrvatje so prišli kot reprezentanti hrvaškega šolstva živega duha in rodoljublja.

Od deželnega šolskega sveta kranjskega so prišli in zborovalce iskreno pozdravili gg. vladni svetnik Hočevar, dr. Jan. Bleiweis, dr. Ant. Jarc in dr. E. Costa; mesto ljubljano je zastopal mestni župan K. Dežman.

Došli so tudi telegrafski pozdravi, med njimi od češkega učiteljstva, ki ga je vpisal znani češki pedagog Mašek.

Zboru je predsedoval naš nepozabni Andrej Praprotnik.

O prvi točki poročal je vadniški učitelj in pisatelj Ivan Tomšič. Debate so se udeležili: Stanonik, Podobnik, Lapajne, Stegnar, Petar Tomič profesor višje realke v Rakovcu pri Karlovcu, in deželni šolski nadzornik prošt dr. Ant. Jarc. Omenim naj, da je radi izvajani Podobnika in Lapajne prvega besno napadel tedanji »Laibacher Tagblatt«, oba pa tovariš J. Budna v »Tagespostu«, na jako surov način tako, da se je »Slovenskemu Narodu« zadelo braniti napadenca, piše: »O Lapajnetu in Podobniku zavrgljivo soditi more pa le tisti ki ga ne vodi razum, ampak zavist in slepa strast.«

Sprejet je bil tudi dodatni predlog Lapajnetov, naj se tudi v Mariboru in Celovcu osnuje učiteljski slovenski izobraževalni in predlog prof. Tomiča, ki se je glasil: »V slovenske izobraževalnice za ljudske učitelje uvede naj se hrvaščina kot obližan predmet.«

O drugi točki je poročal g. Luka Knific, učitelj v Trzinu. Predlagal je naslednjo resolucijo: »V prvih dveh razredih naj se le domači, a v zadnjih dveh pa tudi nemški jezik poučuje.«

Pri debati je prvi poprijel besedo g. Stanonik in končno izjavil: »Za čisti slovenski narod naj bodo le čisto slovenske šole, za vse druge šole se ne brigamo in ker je stvar čisto naravna, predlagam, da se preko predloga poročevalca preide na dnevni red.« V istem smislu je govoril tudi Jak. Škoflec in zaključil svoj govor z besedami: »Nemški jezik iz narodne šole enkrat za vselej vuni!«, kar so zborovalci sprejeli z dolgotrajnimi živjokliči.

Prehod na dnevni red je bil potem soglasno sprejet. O tretji točki (enakomerna plača) poročal je g. Ivan Lapajne. Debate so se udeležili Stanonik, Podobnik, Stegnar in profesor Petar Tomič, ki je stavil poseben predlog in končal svoje prepričevalno utemeljevanje z besedami: »Kdor je proti povišanju učiteljske plače, ta je proti šoli, narodnem napredku in sploh proti civilizaciji, humanizmu in krščanstvu. Krščenici ne more biti, kdor je proti šoli in napredku naroda.«

Tomičev spreminjalni predlog je bil sprejet z veliko večino glasov.

Z zborom združena je bila tudi razstava učil ki jo je prav ukusno uredil razstaveni odbor (Stegnar, Lapajne, Podobnik, Zima in Čenčič).

24. septembra 1872 ob 7. uri zvečer je bil v deželni dvorani v reduti pod vodstvom Ant. Nedvoda velik slovesen koncert ali učiteljska beseda, po koncertu pa v narodni čitalnici skupna večerna zabava, ki jo je priredila »Glasbena Matica« skupno s slovenskim učiteljskim društvom.

Kolikor mi je znano, živiva od takrat nastopivših govornikov samo g. ravnatelj Ivan Lapajne in moja malenkost. Radostnim srcem se spominjam lepih dni, ki sem jih takrat preživel v mladeniškem navdušenju za našo sveto stvar v krogu

velezaslužnih starih in izkušenih šolnikov, kojih navodila so mi bila ves čas mojega življenja neprecenljivi vademecum in po katerih sem se vedno ravnal, dasi mi je ta odločnost prinašala v dobi mojega 20 letnega službovanja na Koroskem mnogo bridkosti in preganjanja. A upogniti se nisem dal. Vedno sem se držal gesla ki ga priporočam tudi mlademu učiteljskemu naraščanju:

Vse za slovensko ljudsko šolo in z njo za izomiko naroda!

Potreba in korist propagande na polju slepstva.

(Predaval na produkcijah, ki jih je priredil zavod za slepe s svojimi gojenci v Kranju v Ljubljani in v Celju. Josip Kobal.)
(Konoc.)

Seveda bi bila taka propaganda uspešna le nekaj časa. Saj vemo, da nas marsikatero zanimanje le prekmalu mine. Prireditve bi gotovo kljub časopisni reklamirali imele negativen uspeh. Hočemo le pridobiti za naše slepstvo mnogo interesov, motriti moramo propagando z višjega stališča. Tu mislim predvsem prepisovanje knjig zabavne, leposlovne, znanstvene vsebine v točkovno pismo to je v pisavo za slepe. Gotovo ni to delo lahko in zabavno. Vendar smelo trdim, da pridobi marsikatero naklonjenca obeh spolov. Tudi v Ljubljani se je to poskusilo. In ne brez uspeha. To akcijo, ki jo je vodila prof. M. Skaberneva, moramo zahvaliti, da šteje danes knjižnica za slepe lepo število zvezkov. Zalegla je tudi živa beseda zdravstvenega svetnika Dr. Rusa, ki je pridobil zavodu bogato zapuščino blagopokojne gđ. Marije Križmanove na Karlovski cesti. Poleg tega bi bilo treba širiti propagando potom tiska v veliki meri kar danes zelo pogrešamo. Razen knjižnice »Skrb za slepe«, ki jo je izdalo društvo Dobrodelnost, referata preje imenovane prof. v knjigi »Skrb za slepe«, nekaj člankov po časopisu, nekaj statističnih podatkov in mojega poročila v »Popotniku«, nimamo Slovenci doslej še nikake literature. Vsekakor bi bilo treba kratke brošure za prosto ljudstvo ki bi naj bila pisana jedrnat, vznešeno, ljubezno, v srce segajoče. Obsegala naj bi kratke, lapidarne stavke kakor: Dajte slepemu dela! Slepim more in hoče postati koristen član človeške družbe. Dostojni slepi ne prosjaci, ampak dela pridno kot mravlja in čebela. Slep otrok se mora primerno in dobro vzgojiti. Izdelki nevidnih so dobri in ceneni. Slep si izvrsni vbralci klavirjev. Delo slepih naj se vedno in povsod pospešuje. Ljudje, izkazuje dobre ubogim slepim dekletom itd. Prepričan sem, da bi taka brošura kmalu osvojila srca usmiljenih ljudi in vzgala čut ljubezni in spoštovanja do slepih. Gotovo bi se jih spominjali ob vsaki priliki pogostejše nego danes.

Inteligentni krogi bi lahko segali po bogati in obširni literaturi. Žal, da je to mogoče dobiti največ v nemškem in francoskem jeziku. Priporočal bi predvsem Mellovo Enciklopedijo. Le naš bratje onkraj Sotle imajo Ratkovičev knjigo »Slipeji i njih odganjanje«. Več nego vsa mrtva literatura pa bi gotovo zalegla živa beseda. Treba bi bilo več takih predavanj, na učiteljsko pa sistematičnega pouka, ki bi ga uvedla šolska oblast za naš bodoči učiteljski naraščaj. Merodajni krogi, učiteljstvo, duhovništvo šole in druge korporacije naj bi obiskovale zavod za slepe, kjer bi se na lastne oči prepričali o pouku in zaposlenosti slepih gojencev. V mali meri se je to že vršilo. Kako

globok utis napravi na obiskovalce kratko bivanje med slepimi v zavodu, nam kažejo praktični izgledi. Solze sočutja niso bile redke. Žal, da ni mogoče pokazati v našem zavodu onega kar lahko vidimo po zavodih, ki obstoje že preko sto let in razpolagajo z bogatimi muzeji, polnimi zanimivosti, s slikami, z učili, dobro izvežbanimi gojenci itd. Treba je le pravega razumevanja vseh merodajnih krogov. Z bridko žalostjo pa sem primoran na tem mestu omeniti besede dr. Fr. Goršiča, ki jih citam v njegovi knjigi: Socialna zaščita dece in mladine na strani 91: »Ne morem si kaj, da ne bi omenil pri tej priliki neke večkrat opažane prikazni, dejstva namreč, da ne znamo graditi in organizirati, nego da hkratu osnamljamo nekaj, uničujemo drugo, kar je najmanj toliko vredno. To je pač pojav pri neizkušeni ljudih, ki liki neizvežban turist, globlje izpodletajo, kakor stavijo svoje nerodne korake.« Šlo je tukaj za državno vzgajališče v bivši prisilni delavnici. In nadaljuje: »Se pravi čas, da ga morem tukaj omeniti, je zadonel klic iz vrst naših zdravnikov naj se spravi izpod nog zavod za slepe in menda tudi državni zavod za gluhozemce, češ žrtvujemo in novim institutom vseučilišča. Opomni jim, dragi bravec, da je gluhozemnična ustanova imovina. Tak moč je pomilovalno pogleda in poreče, da ustanove dandanes ne drže in da je treba velikim časom velikih ljudi.« Kako prav prihajajo te besede ravno sedaj ko zahtevajo gotovi gospodje, da se poslopie, kjer se nahaja zavod za slepe brezporočno izprazni do 1. julija. Nikomur ne pride na misel, da uničujejo eno kulturno napravo z drugo. Zavod za slepe se mora preseliti v Kočevje, torej tja, kjer za državno vzgajališče ni bilo ugodno. Ne zmenijo se prav nič, da s taklo premestitvijo tirajo zavod za slepe v pogin, ker ne pomislijo, da govore vsi razlogi proti premestitvi zavoda na deželo. Zavod mora uspevati le v glavnem mestu, v kulturnem središču, čemur sta dokaz zgodovina in statistika. Otrsimo se zato očitka, da nimamo smisla in srca do najnesrečnejših bitij pod solncem ter sledimo sosednim kulturnim državam, ki so tekmovali med seboj, da sezidajo čim dostojnejša poslopja za vzgajališča za slepe. Vrnili se bomo očarani, da smo doma, kjer se tako radi sklicujemo ob vsaki priliki na svojo kulturo, v slepstvu tako nekulturni.

Nočem nadalje razmotrivati žalostnega dejstva. Rad bi govoril še o marsikem, pa mojemu predavanju je bil odločen za današnji večer le kratek čas. Zato sklenem in povzamem:

1. Odkar obstoje zavodi za slepe, so vršili propagando v korist slepim. Praktična skušnja je pokazala, da je taka propaganda sposobna pospeševati slepstvo.

2. Z ozirom na to da je pri nas slepstvo šele v početku svojega razvoja, je racionalno urejena propaganda v doseg raznih dobrodelnih naprav za slepe nujno in neobhodno potrebna.

3. Dolžnost vseh poklicanih činitelev je pospeševati propagando s tiskom, z javnimi nastopi, z živo besedo in drugim.

4. Kulturni škandal bi bil, za ves slovenski narod, zlasti pa za odločujoče kroge, ako ne zastavijo svojih sil za ohranitev zavoda za slepe za razvoj slovenskega slepstva tako važne narodne in kulturne naprave v svojem kulturnem središču.

Neodrešena domovina.

—r Naši rojaki v Juljski Krajini ustanovili so si književno podietje pod naslo-

vom »Goriška Matica«, ki za nizko ceno izdaja vsako leto svojim članom razne knjige beletristične vsebine in pa koledar za prihodnje leto. Za leto 1923 izidejo sledeče knjige: 1. Koledar, 2. Zabavna knjižnica III. zvezek, 3. Sirahova knjiga. Koledar se odlikuje po bogati vsebini ter prinaša raznovrstne slike naših krajev in iz delovanja in življenja naših rojakov v zasedenem ozemlju. Poleg te bogate vsebine ima še posebno prilogo zemeljevid Juljske Krajine. Zabavno knjižnico je priredil ugledni naš pesnik Alojzij Gradnik in je v njej priobčil prevode najlepših hrvaških povesti Senoe in drugih pisateljev. Sirahovo knjigo pa je uredil dr. Pavlica. Za Jugoslavijo stane to izdajanje 20 Din in ga je naročiti z donisnicco pri Založbi »Jug« v Ljubljani. Pred škofijo 21/1. Knjige dospejo v Ljubljano meseca novembra ter se bodo takoj potem razpošiljale. Prosimo rojake v svobodni domovini da podpirajo to podjetje naših bratov v zasedenem ozemlju ter obilno naročajo publikacije Goriške Matice.

—r Fašisti proti slovenskim šolam in našim dijakom. V Pulju se je vršil prošli teden kongres istrskih fašistov. Pri tej priliki je bila glede istrskih Slovanov sklenjena naslednja resolucija: »Drugi kongres istrskih fašistov poziva oblasti 1. da odklonijo priznanje študij, dovršenih v Jugoslaviji ter da odpuste iz raznih državnih služb, arzenalov itd. vse one, ki pošiljajo svoje otroke v Jugoslavijo, da končajo svoje študije na zavodih, ki so organizirani od omenjene države v iredentistične svrhe; 2. da omogočijo raznim nacionalnim konviktom v deželi tisto nacionalno delovanje, za katero so bili ustanovljeni; 3. da spremenijo vse slovenske šole z utrakvističnim značajem ter zelo budno nadzorujejo učitelje druge narodnosti; 4. da takoj izženejo vse duhovnike, inozemske državljane, ki uporabljajo našo gostoljubnost za protitalijansko delovanje ter proti volji ljudstva vpeljujejo slovensko liturgijo.« — Lepi časi se obetajo našim neodrešenim bratom!

—r Goriški deželni šolski svet vzpostavil. »Goriška Straža« poroča: »Kakor smo izvedeli iz najzanesljivejšega vira, je obnovev goriškega deželnega šolskega sveta zagotovljena in se bodo tozadevna imenovanja izvršila v najkrajšem času. S tem bi bilo važno vprašanje naše dežele za nas ugodno rešeno. Kakor smo že v predzadnji »Goriški Straži« poročali, je bilo treba mnogih bojev in silnega truda, da so se merodajni krogi v Rimu vdali in dovolili popolno ožvilevne te velevažne ustanove.« Obnovev deželnega šolskega sveta, ki je bistven del vsake deželne avtonomije, pomeni brezdvomno velik uspeh in veliko pridobitev ne samo za goriško deželo, temveč predvsem tudi za celokupno slovensko ljudstvo na Primorskem.

Trgovsko-obrtno in kmetijsko šolstvo.

Mladinske organizacije in kmetijsko-nadaljevalne šole.
(Dalje.)

Če tudi manjka pri nas tiste naprednosti in tiste dovetnosti našega ljudstva in naše mladine, kakor jo nahajamo v Ameriki, bi se dalo ob potrebnem zanimanju in resni volji vendar tudi pri nas

Takoj mi je ponudil na razpolago vso svojo bogato knjižnico, nai v nji izbiram in se učim slovanskih jezikov. Kolikor se spominjam, sem se bil res lotil češčine, a dognal ne daleč, dokler nisva nekaj let pozneje s Čehom kaplanom I. Sonkupom z Zlato Praho v rokah dosegla večjih uspehov.

J. Volkov je menda najbolje zmagoval ruščino, dočim so mu bila jugoslovanska narečja že tedaj — en jezik. In mož je bil kakor tovariš Božič iz idrijske šole. Zato se danes ne morem načuditi njegovi privatni marljivosti, vstrainosti in požrtvovalnosti.

Da, plače učiteljstva niso bile sijajne in navadno v zvezi z naporno organizatorsko službo. Že tedaj je pa obsezel Volkovega panslavizem ne le prosvetno edinstvo med Slovani, marveč naravnost politično prvenstvo matuške Rusije. V tistih časih, ko smo še imeli med seboj Zweig in Zwerg-vereine des deutschen Schulvereins, je bilo predržno kaj takega celo misliti na glas.

In mož je imel vizitke s posebnim slovanskim motompa v latinici in cirilici.

Zdel se nam je zato — posebež, vendar smo ga radi poslušali, poslušali so ga radi tudi odrasli ljudje, ko jim je razlagal z mirno, prepričevalno besedo veliko in obširno slovansko sorodstvo mnogobrojnost Slovanov, ki nas je več kot listja in trave.

Kadar sem pozneje šlihal enako ali vsaj podobno govoriti župnika Domicelja, Brce-ta, sedanjega pokr. namestnika I. Hribarja, sem se spominjal J. Volkovega in svetega ognja, ki nam je z njim razlagal vseslovanski evangelij.

Pozneje sva s tov. Zormanom pod Nanosom občutila avstrijski odsev te družbe ko naju je vitez »Fekete« — neblazenega spomina z orožniki tiral pred se, pa le ni dosegel ničesar.

Tedaj sem se čudil, da so oblasti Volkovega puščale na miru. V ospredje res ni šilil, a njegovi nauki niso ostali brez sledu, zlasti med mladino. — Nekoč je obiskal z večjo družbo grad Predjamo, natudi podzemeljsko vilenico, koder se izgublja pod zemljo yoda Jamščica, ki teče zopet v Vinavi izpod Nanosa. Globoko pod zemljo je zasledil Volkov na

steni Slovence žalec nemški napis, junastvo prejšnjih obiskovalcev: »Pereant Windische!« Takoj je zapisal pod žaljivko: »Živi duh slovanski! Slovanski gadje proti nemškutarski zalegi.«

Prav ob tisti priložnosti je bilo tudi, da je Volkov stregel v predjamski cerkvi pri sv. maši. Z izletniki je bil tudi hotelir J. H. iz Ajdovščine. Nemec in protestant. Menil je na vabilo slučajno navzočega duhovnika-izletnika, da pomeni »pri maši streči« nekaj takega, kot gostu postreči v restavraciji: donesti vino, kruh, potice itd. Toda duhovnik začne introitus — a Julius molči. Duhovnik moli dalje in odgovarja sam, do konfiteora. Tedaj pa opozori strežnika glasno: »Konfiteor pa le molite!« — »Znati ga treba, gospod,« se odreže protestant mirno. Verniki so začeli kihati. Tedaj pristopi navzoči J. Volkov in odpoče konfiteor, potem pomaga sam do konca maše.

Se dolgo potem je bila krilatice »Znati ga treba« povod smehu in namigavanju ob obeh straneh Hublja.

J. Volkov je doploval v razne časopise, Morda bo vedel natančneje, kod so

raztreseni njegovi spisi njegov sin tov. Milan. Ko je navdušenost priknela do vrha, je mož sedel in napisal pesem, najraje pesem prigodnico. Ne vem letnice, kda! je v D. in S. ugledala beli dan povest »Med valovi življenja«, kjer je Volkov zasledil menda tudi samega sebe in poslal avtorju Dobravcu dolgo pesem ter ga poveljeval do neba in še višje. Pesmica je morala biti natisnjena s posvetilom tudi v samem D. in S. Slutim pa, da sta bila z urednikom dr. Fr. Lampetom že iz šole na Črnem Vrhu dobra znanca.

Ob uvedbi kronske veljave se je potezal z drugimi Primorci za izraz stotinka — stotinka in vinar in se je v ti zadevi tudi obrnil name, naj posredujem v časopisih. Državni zakonik je bil že prinesel ugotovljeno nazivalo »vinar«, a Volkov ga je mrzil, češ: vinar — Wiener Geld; drugi smo pa menili, da je vinar kolikortoliko upravičen že v Ravnikarjevem prevodu sv. pisma: Ali se ne prodajata dva vrabca za en vinar? — Ni mu bilo prav in še dolgo smo čitali v tržaških listih namesto vinarje — stotinke. Stvar pa ni prodrla.